



1167  
A 22

O N T W E R P  
TOT HET OPSTELLEN EN BEWERKEN  
VAN EEN  
NEDERDUITSCH OMSCHRYVEND  
WOORDENBOEK.

---

In het slot van het Beredeneerd plan tot het vervaerdigen van een algemeen omschryvend woordenboek der Nederduitſche tale, en der Byvoegfels en Aenmerkingen op het zelve, wordt voorgesteld, dat dat Beredeneerd plan en de daerop gevolgde Byvoegfels en Aenmerkingen, door een commisie, nader zouden kunnen overwogen, en tot een gereguleerd plan gemaekt worden.

De Maetschappy schijnt echter, om dat buiten eenige gewichtige bedenkingen, betreffende voornaemlijk de afleidinge zoo der woorden als der beteekenissen, dat plan over het geheel voldee, daerin berust te hebben; als genoegsaem voor het oogmerk, om de stoffe tot zoodanig een woordenboek op te samelen:

Nu daer de Maetschappy eenen toereikenden voorraet meent te hebben, om van die samengebrachte stoffen, het groote stuk zelve by de hand te vatten: heeft het haer goedgeacht by besluit van het Jaer 1789, in hare algemeene vergaderinge den 30sten van Zomermaend gehouden,

Eene commisie van zeven leden te benoemen, om by rapport ter volgende jaerlijksche vergaderinge voor te stellen wat er, hunnes oordeels, dient gedaen te worden; om met den meesten spoed ter eindlyke voltoyinge en uitgave van het woordenboek werksaem te zijn, en naer welk plan de samenstellinge best zou kunnen worden ingericht.

De benoemde Leden zijn wel de Heeren VAN DEN BERG, HINLOEPEN, KLUIT, TE WATER, VALK, CLIGNET en NOZEMAN: dan uit die zeven heeft men bepaeldlijk my den last opgelegd tot het vervaerdigen van een opstel, dat door mijn mede Gecommitteerden beoordeeld,

en met hunne aenmerkingen verrijkt, tot een grondslag voor het rapport zou kunnen dienen, dat dan daeruit by de commissie zou wotden opgemaakt.

Dan daer ik my en der maendelyksche vergaderinge herinnerde, dat er reeds een plan lag, en ik huiverig was, om niet te schynen my boven die commissie te verheffen, of my by enige van die leden in verdenkinge daer van te brengen: vraegde ik daerontrent ophelderinge, die en my ende commissie den 29 van Wiedemaend 1790. by de jaerlyksche vergaderinge gegeven werd, en daer in bestond om ook het gemelde voor handen zijnde plan in het ooge te houden.

Om dan aen zoo gewichtig een last te voldoen, neme ik de vryheid onder het ooge te brengen: dat voorschreven plan vier stukken voornaemlyk behelst: het oogmerk; daarna de vereischten; verder de bronnen, waer uit men 't noodige daer toe moet scheppen; ten laetsten, hoe de leden in het versamelen der bouwstoffen zouden moeten arbeiden: dan dat er niets inkomt van de wyze op welke, uit de versamelde bouwstoffen, het gebouw door de leden zou moeten opgetrokken worden. Het grootste stuk echter, en, hoe zeer ik het zelve bepeinst hebbe, het allermoeielijkt, indien er in den stand, waer in ik de Maetschappye beschouwe, een weg op te vinden is. Maer laet ons van voren aen beginnen.

In het oogmerk zijn wy het volkomen met de opstellers van dat plan, en byzonder met den Heere A. VAN DEN BERG eens. Het is zeer zeker immers, dat de spræktale eeuwen ouder is dan de schryftale; dat de laetste door de moeite, die op dezelve door meer of min, ja: door in de gronden van de tale onkundige gedaen is en gedaen wordt; byna niets anders dan eene byzondere dialect van de tale geworden is; dat wel verre van de tale naer die sprackvorme te regelen, die sprackvorme door de tale zelve behoort geregeld te worden. Dan dit behoort meer tot de sprackkunste van de tale, dan tot derzelve woordenboek. In zoo verre echter is de opmerkinge van het uiterste aenbelang, dat men in opzichte van den rijkdom der tale, niet met de schryftale, of de tale van 't een of ander gewest, veel min van eenige stad, minder van het beschaefdste gedeelte derzelve, te rade gaen moet: maer door het gantsche land, geen gehuchtjen uitgezonderd, de woorden, sprackwyzen, uitsprake nader en nader na moet gaen, om alles op te zoeken, wat tot nadere bouwstoffe, onder het bewerken van het woordenboek, dienen kan. Daer toe was vooral noodig, dat men by commissien in de onderscheidene gewesten, en waer het mooglyk

in onderscheidene deelen van dezelve, alles opfamelde, en die in een Idiotikon van ieder gewest bracht, om in de toereedinge te kunnen dienen.

Dan dit behoort tot het hoofdstuk der bronnen, waer uit geschept moet worden. Het ware ondertusfchen te wenschen dat alle de leden met verdubbelden yver aen het versamelen van bouwstoffen de naerftige hand sloegen. Niet alleen wilde ik dit door het lezen van vele schryveren, door het opfamelen van alle het byzondere in de spreektrale, maer voor al ook door het opfamelen van de kunstwoorden in onze vaderlandsche handwerken en bedryven; als timmeren, metselen, smeden, weeven, spinnen, scheppen-bouwen, tuigen, zeevaert, veehoeden, landbouwers, boom- en bloemkweekery, vischery en zoo voords, betracht hebben.

Op het tweede, welke de vereischte van zoodanig een woordenboek zouden moeten zijn: ik zie dat de eerste, derde, vierde, vijfde, seste en zevende en achtste geene tegensprake hebben gehad, en kan die ook toestemmen, schoon my in opzichte van de spellinge het verlengen van ieder klinker met zijns gelyken noch nadere overweginge schijnt te verdienen. Het verwerpen van de *e* in de verlenginge is van laten oorsprong, immers in de *ae*, en bedekt een grond van taelrichtigheit, waeraen zeker veel gelegen is. De grond van die spellinge rust op de intrekkinge van de *e* in *ane*, *aen*; *lezet*, *leest*; welke grond door het spellen van *aa* zoo bedekt wordt dat dezelve binnen kort geheel vergeten zal zijn: ja aanleidinge geven tot die spellinge, waertoe langs dien weg mogelijk de Heer HUYDEKOPER en andere vervallen zijn. Het heeft ook zijn bedenkinge, of het wel met het vierde vereischte in de spellinge instemt. De *e* is de eindletter, de *a* geheel onbekend in 't woord. Van waer is hy? verlengt hy de *a*? dan is hy in *baden* ook noodich. O. v. LIMBURG gebruikte voor *a* in *bad* en *a* in *maer* (schryvende *mar*) het zelfde teeken. Zal hier *aa* den helderen *a* aenduiden? Dan voere men de *aa* als een nieuwen letter in. Het is zoo; in *dode doet*, *dore doer*, daer is die spellinge zelfs in de herstellinge der tale verworpen; dan de klank *oe* kon noit aen den klank van *o*, die op de tonge leefde, veel min aen *oo* voldoen. De *ae* heeft noit by de taelhervormers tot de tweeklanken in de uitsprake behoort. Ook is noch de verlenginge met *e* niet gantsch uit onze schryftael. Het is waer wy verlengen, de *i* met *i*, en schryven *ij* in *wijn*, maer die van Enkhuzen en menige anderen zouden *wiers* schryven na hunne uitsprake, en die uitsprake overgebleven in *wie*, *die*, *dien*, en zoo voord, heeft daer de *e* in de verlenginge behouden. En mooglijk zou het eene vrage van belang zyn, welke veranderinge heeft de tale door het lezen en schryven ondergaen?

De tweede vereischte, om het woordenboek met een tot een Etymologie te doen dienen, wordt door den Heere KLUIT om reden dat men dan een dubbele moles van een woordenboek zoude hebben, of een vreemdeling aen het gebruik van 't zelve niet zou hebben, niet zonder reden afgekeurd. Deze afkeuringe krijgt te sterker grond door de bedenkingen van de Heeren TOLLIUS enz. dat de grond der afleidinge noch verre van zeker is. Deze grond moet eerst zoo gelegd worden, dat alle redelyke tegenprake tegen dezelve ophoudt. Ondertuschen zijn er zeer gewichtige redenen om aen den grond van den waerlijk grooten TEN KATE te twyfelen. Alle onze ongelijkvloeiende zijn in hun grond gelijkvloeiende geweest, en tot die gelijkvloeiende mooglijk gemaklyker dan vele denken weder te brengen, indienmen de verwisfeling der klinkers onder elkander, die niet ontkend kan worden, in het oog houdt: te meer noch indien de genoemde deelwoorden van de ongelijkvloeiende niet dan oude Vlaemsche *infinitivi* zijn, en als *adjectiva* gebruikt worden, gelijk de deelwoorden, (lydelyke namentlijk) van de gelijkvloeiende niet anders zijn. Dus blijft er dan van de gantsche *conjugatie* niets dan de tegenwoordige en voorleden tijd over. Hoe gemaklyk nu, daer *lazen*, *lezen* het zelfde is, is van het tegenwoordige ik *laze*, het voorledene ik *lazede*, by inkorting ik *laze*, by omzettinge in fommige tongvallen ik *laes*, in andere by afwerpinge ik *las* te maken?

Dit echter, dat noch de grondslag onzer afleidinge niet buiten kijf gefeld is, en het woordenboek te onflchtig zoude worden, verbiedt niet, ja gebiedt veel liever, om in de schikkinge der woorden, de afleidinge zoo veel de rang eenigfins lyden kan in het oog te houden, daer toe ook het opgeven der onderscheidene spellinge of uitsprake dienen kan.

Dan, hoe zeer ik meene dat men alle de woorden eenigfins van Nederduitschen tak zijnde in het woordenboek behoort te brengen, vooral die der kunsten en handwerken enz. welke aenleidinge tot overgebrachte spreekwyzen en spreekwoorden gegeven hebben: heeft het echter zeer zijn bedenkinge wat nut die woorden en spreekwyzen, welke buiten het handwerk, waerin ze gebruikt worden, volstrekt onbekend zijn, en dus alleen tot die kunste behooren, en alleen van die luiden verstaen worden, doen zullen? Dat voor die lieden geen woordenboek geschreven wordt is zeker, dat die van de zake onkundig is, ook het woord niet weet, is buiten

twyfel, by voorbeeld die 't gebruik van een zeker soort van schaven niet weet: hoe zal die den naem, in het woordenboek kunnen zoeken?

Deze zwaarigheid is mogelijk veel grooter dan men denkt, en van dat belang, dat, zal men voor vreemdelingen mede, of immers tot algemeen nut Werken, er een *Onomasticon Linguae Belgicae* vervaerdigd behoorde te worden, waer in men met een opslag alle de woorden tot het gemeene leven, kunsten en zo ook alle de konsttermen zoude vinden. Indien er een juist plan, verdeeld in boeken en hoofdstukken, te gelijk met het plan van het woordenboek ontworpen werd, zou dat, onder het werk door, met eene matige moeite kunnen vervaerdigd worden.

En zoo zou ook, wanneer men den grondslag van geregelde afleidinge wel gelegd had, onder 't bewerken van het woordenboek, te gelijk aen een *Etymologicum* kunnen gearbeid worden.

Dan, daer is ook een soort van verouderde woorden, welke wel als zoodanig behooren aengeftipt te worden; echter indien zy aen de taelregelen voldoen, als goed gestempeld moeten worden. Dan onder deze zullen er vele door den tijd aen zeker verloop hinken, welk ook nauwkeurig aengeteekend en verworpen moet worden. Ik zal zeer bekende noemen *op ende op*, *op ende uit nu op een dop*, *op een duit*, enz. Daer zijn er my en ik twijfele niet of ook anderen zijn woorden voorgekomen, die zeer verre verlopen, echter tot hun oorsprong weder kunnen gebracht, en als verlopen verworpen worden.

Daer zijn noch eene menichte woorden, die, of eene byzondere vorminge, of byzonder gebruik by dezen of genen schryver hebben, en die wy *glossae linguae belgicae* zouden mogen noemen: deze moesten alle wel geplaatst, maer als byzonder aen dezen of genen schryver aengeftipt en ook hunne waarde beoordeeld worden.

Zoo moesten ook alle de plaetselyke woorden, aen dit of dat gewest, aen deze of gene Stad eigen, aengeteekend worden als zoodanig.

Daer is noch eene menichte van woorden, die uit andere talen met konsten en wetenschappen als anders zijn overgebracht, en geen burgerrecht by ons verkregen hebben: waertoe een oneindig getal in de benoeminge der waren, gereedschappen enz. gevonden zullen worden. Deze kunnen noch

in het woordenboek, noch in het onomasticon gebracht worden. Dan zouden in beide achter dezelve op eene byzondere lijst hunne plaats nemen.

Namen van landschappen en steden behooren tot geen woordenboek, en dus ook tot dit niet. Die van ons land zouden tot het etymologicum gebracht kunnen worden.

Wat het derde stuk aangaet: het versamelen van woorden: daerin moet op alle mogelyke wyze door ieder der leden op het naerfichste voortgegaen worden.

De versamelaers van woorden moet echter herinnerd worden, wanneer zy uit overzettingen versamelen; dat vele vertalers hunne tale niet alleen niet verstaen: maer ook dikwils niet de tale, waer uit zy vertalen: dat dit eene oorzake is van een gebruik van vele wel Nederduitsehe woorden, maer waer van de betekenisfe gevormd is na de tale, waeruit men vertaalt. Dus men dan aen Nederduitsehe woorden eene Hebreuwsehe, Grieksehe, Latijnsehe, Fransehe, Hoogduitsehe of andere betekenisfe hecht, waer door men dan Hebreuwsehe enz. met duifsehe woorden heeft. Het was te wenschen dat Hooft en Grotius in het vormen van woorden tot vertalinge van (zoo-genaemde) stadhuifwoorden van deze fout vry waren. Hierin zullen en de versamelaers en de opstellers van het woordenboek zeer vele voorzichtigheid en oordeel noodig hebben. Ik zegge ook de versamelaers, en byzonder onder hen, die de eerdste schriften onder handen nemen, welke als veelal vertalingen zijnde, van die fout niet vry zijn.

Dus dalen wy zachtkens en als van zelve tot het vierde en 't moeilijste stuk, om met den meesten spoed ter eindlyke voltoying en uitgave van het woordenboek werksaem te zijn; wyders na welk plan de samenstelling best kan worden ingericht. Wy beginnen met het laetste.

Al wat by het plan met deszelfs aenmerkingen behandeld is, ook onze hier in gevlochte bedenkingen houden wy voor gezegd, en begrypen die meer tot de ziel; dit plan dat gevraegd wordt, meer tot het ligchaem te behooren. Om dan eene geraemte van dat ligchaem te vormen zou my best voorkomen om een woordenboek van Halma met zeer groot papier en dat zeer dik te doorschieten; voor ieder bladzyde zoo veel wit papiers afzonderen, als men in de ruimte zoude meenen van doen te hebben; by vak-



ken de woorden van eene bladzyde te verdeelen over dat afgezonderde papier, plaetfende boven aen met groote letters het woord uit Halma, daer dat mede begint. Dat woord moet zijn letter boven aen de bladzyde hebben, en ook onderfcreept in Halma denzelfden letter. Ieder Letter moet zijn bladzyden met een nieuwen nommer, zijn vakken met een nieuwen letter beginnen. By ieder zoo een woord moet men uit Plantijn, van Kiel, Pinius of andere de woorden, welke Halma niet heeft, invullen, vervolgens uit de aenteekeningen; en uit die de voorbeelden nemen ter plaetf daer zy noodig zijn. Het zal niet misfen of men zal dan in de aenteekeningen tot de hoofdzake groot gebrek ontdekken. Hier over zal men de leden, die een ruimer voorraad van aenteekeningen hebben raedplegen, en die uit hunnen voorraad, zoo veel mogelijk, dat gebrek boeten. Men zal met een naeuw wikkend oordeel de woorden en spreekwyzen beoordeelen: de verloopen in spellinge, vorminge, constructie aentoonen, voor het verkeerde waerschuwen, dat afkeuren. Ook het lage, en dat te veel in den smaek van 't laegfte gemeen valt, teekenen: het middelbare, het verheven aenwyzen, opdat een verlegen fchryver in de keuze der woorden een leiddraed hebbe.

Dan wie zullen dat werk doen? wie met den meesten spoed ter eindlyke voltooying en uitgave van het woordenboek werksaem zijn. De voorraad is te Leyde; die voorraad kan niet naer elders verzonden worden. Ook waer zoude ze verzonden worden. De menigte der leden is zoo verspreid, dat men nergens een genoegsaem aental zoude vinden tot zoo een werk. Daer by, zou dit een geheele verplaetsinge der maetschappye vorderen. Immers zal een algemeene vergaderinge der leden van tijd tot tijd niet alleen verflag, maer ook openinge van het werk moeten hebben. Het zal telken algemeene vergaderinge op tafel moeten leggen, en dan daer tot een prikkel moeten dienen, om ieder aen te dryven, om voorraad aentedragen; de daeraen werkende leden zullen dan ook kunnen verflag van het gebrek doen, dat in 't werk aenwyzen; is het mogelijk de aenvullinge onder de leden verdeelen. Dit zou op eene andere plaetf zonder het verleggen der maetschappye niet kunnen gefchieden.

Daer blijft dan niets over dan dat de Leidfche leden dat werk op zich nemen; den voorraad onder zich verdeelen; die onder hun ooge, zoo verre het werk is, naer het voorgestelde plan in orde brengen; met een onvermoeide hand het fyne, als de regeling, der beteekenisse, zoo dat de

eene uit de andere vloeie; laten die door overbrenginge of overnoeminge of andere tropi komen; of hun oorsprong aen deze of gene kunst, wetenschap, gewoonte enz. schuldig zijn: ook om te bepalen wat oud, wat gebruikelijk, wat verlopen, wat echt zy; wat laeg, wat middelbaer, wat verheven, wat voor de poezy, wat voor den redenaer, wat voor den juiststen filosoof is, en wat meer, boven de juiste omichryvinge der beteekenisse van de fyne schale van het oordeel hangt.

Het in orde brengen van den voorraad, zoo verre het werk is, zou kunnen als werk aen arbeidslieden, daer toe by de maetschappye te bekostigen, aenbesteed worden. Deze arbeidslieden zouden echter eenen zekeren trap van kunde in dien arbeid moeten hebben. Beter waren daer meestersknechts dan jongens. Dit zou men aen het doorzichtig oordeel der Leidse leden moeten overlaten.

Dan daer dit werk zeker zware kosten zal onderhevig zijn, zou men van wege de Maetschappye met een geacht drukker kunnen handelen, dat hy de kosten voor zyne rekening nemen moest, en ook voor de maetschappye een zeker getal afdrukfelen geven, na gerade der Leden, die aen zulk een werk, jaren, tijd en vlijt besteed hadden; en wel byzonder voor de Leidse leden, als den hoofdarbeid op zich genomen hebbende, een fraei gebonden afdrukfel.

Daer by besluit van de jaerlijksche vergaderinge de Leydsche leden de vryheid hebben om leden binnen Leyde te kiezen, zouden dezelve tot dit werk geschikte lieden in Leide kunnen opzoeken, om dezelve door het vereeren met dat Lidmaetschap tot den arbeid aentemoedigen.

Daer, by gebrek aen stoffe tot werk, de maendlijksche vergaderingen veel al uitgesteld, of, omdat men zijn tijd nutter besteden kan, verzuimd worden, zal deze onderneminge den Leidse leden gelegenheid geven, om die vergaderingen eer te verdubbelen dan uittestellen of te verzuimen; een schat van bedenkingen, ontdekkingen zal den geest gaende, en die het werk gemaklijk maken. Wat is er doch aengener dan de bron van iets te ontdekken en den daeruit voortvloeienden stroom tot aen den oceaan naer te gaen? by voorbeeld, wat is seinen? teekens geven. Wat becluden die? groeten. Welk is de oorsprong? zich met het kruijs teekenen,  
ook

ook anderen dat toewerpen in 't aenkomen of vertrekken is eene groete geweest, die men hietten zegenen, by famentrekkinge seinen. De stroom, 't is waar, loopt wel eens in 't verborgen voord, dankomt weder voor den dag en men heeft als een nieuw begin. Men zal zelfs de oorzaken daarvan kunnen ontdekken; ook dat de tale gelijk alle andere zaken door de dwaesheid der menschen, het algemeen verderf onderworpen is: ook hier van duidlijk overtuigd te worden heeft zijn nut en vermaek.

Daer ondertusfchen of van wege menigvuldige ambts en andere bezigheden, of jaren eenige leden te Leyde gewichtige redenen van verschooning hebben; zou door de Leidfche leden die zake aen eenige van hun kunnen opgedragen worden; die dan 't werk onder zich verdeelen konden. Ondertusfchen was te wenschen, dat uit de in voorraad rijkste en kundigste leden, wier huislyke zaken dat niet beletten, sommige konden bewogen worden, om zich te Leyde nedertezetten om dat groote webbe op touw te helpen zetten. Mischien helpt de tijd hierin. 't Werk moet eerst aen den gang. Een voorganger is oncindig veel waardig. De wereld is zoo. Vele staen voor een floot: niemand durft over. Een waegt het: alle volgen.

Daer ook de voorreden voor dit woordenboek tot het zelve behoort; daer die volgensz bladz. xi. van 't beredeneerd plan over de spellinge en grammatica voornaemlyk zal moeten handelen, en de tiende portefeuille, voor een gedeelte immers, moet dienen voor allerlei grammaticale waernehmungen: zal buiten twijfel ook by het besluit, om my en de anderen de, zen last op te dragen, gemeend zijn een plan te ontwerpen, en leden voor te slaen om zoodanig eene spraakkunste te ontwerpen.

Dit zeker is van het uiterste belang. Anders zou of die spraakkunste te schielijk moeten opgeslagen worden, dat niet tot eere van de Maetschappye zoude strekken; of het werk zou er na moeten wachten, dat aen den vereischten spoed ter eindlyke voltoyinge en uitgave niet zou beantwoorden.

En zeker eene onderneming van dien aert eischt eene onbegrijpyke beoefsaemheid. Daer zijn natuerlyke regels, welke in alle talen plaetse hebben, en die in den grond de tael tot eene aller redelykste zake maken. Dan heeft het gebruik in ieder tale van die algemeere regels op dezelfde wyze gebruik gemaakt? is het volstrekt noodig by voorbeeld, dat de naem- en werkwoorden onderscheidene uitgangen hebben om de onderscheidene

betrekkingen, waer in zij voorkomen, aen te duiden? Dit zal niemand stellen.

Hoe verkeerd is het dan de Nederduitsche tale maer die der Latynen en Grieken te willen buigen! Daer onze werkwoorden den persoon voor opstellen, die de Latynen en Grieken in hunne uitgangen hebben, wat doen wy met uitgangen te stellen in onze werkwoorden? heeft die ze in den beginne gehad? ik twijfele er zeer aen. Het meervoudige zeker heeft de eerste en derde personen *wy* en *zy beminnen* gelijk. De Angelsaxische tale ook den tweeden, waervan langs den Frieschen tongval noch vele voorbeelden in onze schryvers overig zijn. De eerste en derde in t eenvoudige zijn in den onv. voorledenen tijd gelijk; ook in de aengevoegde wyze, en in den tegenwoordigen en in den onv. voorledenen tijd; en mooglijk hebbe ik wel blyken aen de hand van den tweeden in 't eenvoudige, en gronden om te gelooven dat men in den oorsprong zei ik minnen die minnen hi minnen wy enz. De tael zeker heeft hier geene uitgangen noch blyken van onderscheid tuschen een en meervoudig door byzondere uitgangen noodig: de personen wyzen ze aen. In het meervoudige der naemwoorden is ook geen verschil van uitgangen, en dat is er ook in de grondvesting der tale in het eenvoudige niet geweest, indien *den* het *m. de* het *v. lidwoord* is. *Het* is van veel later uitvinding, en in den grond onze tale het eens geweest met de Frankische. Wy moeten dan ons geheel van 't spoor onzer spraakkunstenaars verwyderen; de spraakkunst, afziende van de spraakkunsten van andere talen, uit onze eigene tale opmaken: daer toe niet de schryftale alleen, veel min die van die of die stad, ten grond leggen; maer de gantsche tale zœo verre Nederduitsch gesproken of geschreven is of wordt. Voor al is by den boer veel te leeren.

Een byzonder plan zie ik hier niet noodig. Alleen is de vrage wie het werk zal doen? Hier van dunkt my kunnen de Leydsche leden verschoond worden. Uit de leden zouden drie, uiterlijk vier, kunnen verkozen worden, wien dit werk wierd opgedragen. Die zouden een van hun getal kunnen belasten met er de eerste trekken van te leggen. Indien die goedgekeurd waren door alle vier, kon ieder een taek op zich nemen en die uit werken, welke door de anderen overgezien, vermeerdert verminderd of verbeterd kon worden. Den vorme van 't eerste opstel moesten dan alle de voor de hand zijnde en vervolgens inkomende grammatikale waernemingen ter hand gesteld worden, die weder dezelve tot hoofddeelen gebracht hebbende, ze onder de verdere leden, ieder voor zijn taek, konde verdeelen. Het zou

ondertusfchen van belang zijn , daer die spraakkunfte onflachtig wezen moet , onder het bearbeiten er kleiner en kleiner uit op te ftellen , waer van de allerkleinste voor de kinderfcholen , de grootere voor fchoolmeesters en verder gevorderde zoude kunnen dienen , en het zal alles ter uitvoer gebracht zijnde , dan ook in overweginge komen , of die spraakkunfte zelve onder 't drukken niet , door den druk te verloopen , afzonderlijk in kleiner formaet dan 't woordenboek behoort gedrukt te worden , om van meer algemeen gebruik te zijn.

Ziet daer een opftel , na veel omhalens van het zwindelrad der gedachten op het papier gebracht. Ik begrype , dat het er ten uiterften gebrekkig uitziet. Mooglijk is er een grond in waer op door aenmerkingen der heeren , die met my tot dit werk afgezonderd zijn , een bekwaam gebouw geficht kan worden.





